

דתישכונע

פרשת שמיני, תש"פ, מספר 1364

הצו הא-לוהי והטוב בעיני ה'

מאיר ליכטנשטיין

לתחושות האבל המציפות כעת את אלעזר ואיתמר המתאבלים על מות אחיהם.

אמנם, ככהנים היחידים, העומדים על משמר העבודה במשכן, נצטוו בני אהרון להמשיך לעבוד במשכן אף בימי האבל. ועם זאת, לאהרון הכהן היה ברור שהצו הזה מתייחס להכרח לתפקד ולבצע את העבודה, אולם לא ייתכן שהצו הא-לוהי יתנגש עם הטוב בעיני ה'. "טוב" זה מחייב הכרה ברגשות האבל הגואים בנפשותיהם של אלעזר ואיתמר המתאבלים על מות אחיהם נדב ואביהוא. אהרן פירש את הצו המחייב להמשיך לעבוד את העבודה במשכן, לא כצו המתעלם מקיומם של רגשות אבל, אלא כחובה לעבוד אף בשעה שבניו אבלים. לפיכך הוא סבר, שיש להגביל את הצו לעבודה בלבד, ואין להקיש ממנה שעל הכהנים האבלים לאכול קודשים בשעת אבלם, משום שלא ראי עבודה כראי אכילת קודשים. ניתן לעבוד את עבודת הקורבנות במשכן גם בשעה שהכהנים אבלים, משום שעיקר העבודה מוחצנת, ומוקדה בפעולות שאותן הכהן מבצע. מה שאין כן אכילת קודשים; עיקרה מתמצה לא במעשה האכילה אלא בחוויה הקיומית של שמחה לפני ה', כפי שהיטיב לנסח זאת סבי מר"ר הגר"ד סולובייצ'יק ז"ל, במאמרו "ובקשתם משם":

שמחת יום טוב תלויה באכילת בשר קודש בזמן הבית... ושמחה זו היא שמחת האדם לפני קונו... גם בשמחת המועדים הכללית, על אף התלבשותה בצורת פינוק הגוף, צפון קיום שמחה שבלב, פעולה נפשית-רוחנית. במה מתבטאת מהות שמחת הלב? בהרגשת נוכחות ה' והתדבקות בו. יש לה להלכה משוואה פשוטה: שמחה = עמידה לפני ה'. האדם שמח כשעומד לפני ה', כשהוא סר מעליו – פקע הגיל. במילה אחת – קיום שמחת יום טוב מושרש בחוויית ההתחברות לא-לוהים, לא בפעולה פיזית של אכילה ושתייה, המהווה רק הטכניקה של קיום המצווה, לא הקיום עצמו.¹

פרשת השבוע שלנו פורסת בפנינו דילמה משמעותית בעבודת ה', המלווה אותנו גם כיום – האזון הראוי בין הציות הלא מתפשר למצווה ובין החתירה לעשות את הטוב בעיני ה'.

אכן, לא ראי זה כראי זה. הקב"ה מתגלה לנו בשתי דרכים: כמצווה וכהתגלמות של הטוב. שני אלו, הצו והטוב, אינם חופפים בהכרח, כפי שמתבאר מפרשתנו. הפרשה קוראת ליהודי העומד מול צו א-לוהי, לפרשו באופן שהוא יעלה בקנה אחד עם הטוב בעיני ה'.

נפתח בצו. אין כמו פרשת השבוע שלנו כדי להמחיש את חשיבות ההקפדה על פרטי המצווה, מבלי לסטות מהם ימין או שמאל. שעה שנדב ואביהוא, בני אהרון, מקריבים לפני ה' אֶשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם (וי' י:א), יוצאת אש מלפני ה' ואוכלת אותם. כלקח מהמוות הנורא שלהם, היינו מצפים לגלות אצל הכהנים הקפדה יתרה על פרטי המצווה. לכן, כמה מפתיע לקרוא מיד בסמוך על התנהגותם של בני אהרון הנותרים, אלעזר ואיתמר. על אף שהם נצטוו להמשיך בתפקידם בעבודת המשכן, הם שרפו את שעיר החטאת ולא אכלו אותו. דומה שמשה רבנו אכן הפיק את הלקח הנדרש ממות נדב ואביהוא, ולכן הוא קצף עליהם: "מִדַּוְעַ לֹא אֶכְלְתֶם אֶת הַחֲטָאת בְּמָקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא וְאֵתָה נָתַן לְכֶם לְשֵׂאת אֶת עֹן הָעֵדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לְפָנַי ה'. הֵן לֹא הוֹבָא אֶת דָּמָה אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אֲכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בַּקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי" (וי' י:יז-יח).

על הדברים האלה ענה אהרון למשה תשובה המלמדת אותנו לקח ולימוד יסודי לדורות, על האופן שבו יש לפרש את ההלכה: "וַיְדַבֵּר אֲהֲרֹן אֶל מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הִקְרִיבוּ אֶת חֲטָאתָם וְאֵת עֲלֹתָם לְפָנַי ה' וַתִּקְרָאנָה אֹתִי כְּאֵלָה וְאֶכְלְתִי חֲטָאת הַיּוֹם הַיּוֹם בְּעֵינַי ה'?" (שם:ט). בדברים אלו לימד אהרון את משה שלא די לשמוע בקול ה', אלא שיש לשאול גם מה טוב בעיני ה'. לדבריו, יש לפרש את הצו הא-לוהי באופן כזה שהוא יעלה בקנה אחד עם הטוב בעיני ה'. לאהרון היה ברור, שאכילת קודשים לפני ה', שצריכים להיאכל מתוך תחושת שמחה, עומדת בסתירה מוחלטת

1 "ובקשתם משם", בתוך: הדרום מז (תשל"ט), עמ' 51 ובהערה 19.

* הרב ד"ר מאיר ליכטנשטיין הוא רב קהילת "אוהל יונה מנחם" בבית שמש, ר"מ בישיבת 'אורות שאול' ומלמד במדרשה בבר אילן.

חכמים הרי זה אכזרי". ממילא ברור מדוע אהרון הכהן היה סבור שמניעת רגשות אבל אינה טובה בעיני ה', שכן יש בה מן האכזריות, ולא ייתכן שהיא טובה בעיני ה' שהוא 'רחום'. לכן היה אהרון משוכנע שיש להגביל את הצו על עבודת הכהנים בימי אבלם לעבודה בלבד, ואין להקיש ממנה שעליהם לאכול גם קודשים בימי אבלם.

משמעות הדברים היא שלא ייתכן שצו א-לוהי יסתור את אחת מהמידות הא-לוהיות, ולא יעלה על הדעת שהקב"ה יצווה צו שאינו מוסרי. עלינו להפנים שלא די שנהיה שומרי תורה ומצוות, אלא שמוטלת עלינו אף החובה להכיר את המידות הא-לוהיות, ולעבוד את ה' מתוך צירוף של המצווה יחד עם ההידמות למידותיו של הקב"ה.

דברים אלו מתפרסמים שבוע לפני יום השנה החמישי לפטירתו של אבי מו"ר הרב אהרן ליכטנשטיין ז"ל, בר"ח אייר. יחד עם זה שאבא היה איש הלכה מובהק, הוא היה בעל אישיות מוסרית נאדרה, רגיש לכבוד הבריות ולכבוד שמיים. אחד הנושאים שהעסיקו אותו מאד היו היחסים הנאותים בין הלכה ובין מוסר, והדאגה לכך שיחד עם חשיבות ההקפדה על כל קוצו של יו"ד בהלכה, שבני תורה לא יהיו 'מכונות מצוות', אלא עובדי ה' רגישים מבחינה מוסרית. אבא ז"ל גילם את הרעיון הזה בדמותו רבת ההשראה. הוא היה נאה דורש ונאה מקיים, מציית לצו הא-לוהי ושואל תדיר 'מה טוב בעיני ה'". יהי זכרו ברוך.

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא

לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של

אוניברסיטת בר-אילן בכתובת:

<http://www1.biu.ac.il/parasha2>

כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il

ניתן לפנות לכתובת זו ולקבל את הדף מדי שבוע

בדוא"ל.

 [הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן](#)

יש לשמור על קדושת העלון

עורך: ד"ר צבי שמעון
עורכת לשון: רחל הכהן שיף

לכן היה ברור לאהרון הכהן שלא ראי המשך העבודה בשעת אנינות כראי אכילת קודשים בשעת אנינות. אכילת קודשים בשעת אנינות אפשרית רק אם נתעלם מרגשות האבל, אך היה ברור לו שהתעלמות כזו אינה טובה בעיני ה'. ואכן דבריו של אהרון נקלטו אצל משה רבנו: "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּיטֵב בְּעֵינָיו" (וי' כ:).

מובן שהשאלה המרכזית העולה מתוך הדברים היא כיצד מזהים את מה שטוב בעיני ה', ולא חוטאים בחטא של 'אש זרה'. דומני שהתשובה לכך טמונה בזיהוי של ה'טוב בעיני ה'' עם המידות הא-לוהיות שאנו מצוים להידמות בהם לקב"ה:

ואמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב:

אחרי ה' א-להיכם תלכו? וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה? והלא כבר נאמר (דב' ד:כד): 'כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אֲכַלְהּ הוּא!' אלא להלך אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא (סוטה יד ע"א).

הרמב"ם כינה דרכים אלו כ'דרכים טובים' וישרים: ומצווין אנו ללכת בדרכים האלו הבינוניים והם הדרכים הטובים והישרים שנאמר "והלכת בדרכיו". כך למדו בפירוש מצוה זו, מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון, מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום, מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש, ועל דרך זו קראו הנביאים לא-ל בכל אותן הכנויין אך אפים ורב חסד צדיק וישר, תמים, גבור וחזק וכיוצא בהן, להודיע שהן דרכים טובים וישרים וחייב אדם להנהיג עצמו בהן ולהדמות אליו כפי כחו (הלכות דעות א, ה-ו).

מעתה נאמר, ש'הטוב בעיני ה'' מתגלה לנו באמצעות המידות הא-לוהיות. לאור זאת נבין גם מדוע דווקא אהרון הכהן הוא זה שעמד על חשיבות עשיית הטוב בעיני ה'. שכן, אחד משמותיו של הקב"ה הוא "שלום" (תוספות סוטה י, א), ומשמעות הדבר היא ש"שלום" הוא אחד מהמידות הא-לוהיות. על אהרון הכהן נאמר שהיה "אוהב שלום ורודף שלום" (משנה אבות א, יב), והוא מגלם אפוא בדמותו אדם המגשים הליכה בנתיב המידות הא-לוהיות. לכן דווקא הוא זה שמלמד את משה אחיו, איש ההלכה, את חשיבות ה'טוב בעיני ה''.

"רחום וחנון" הן שתיים מהמידות הא-לוהיות. מכאן, שאכזריות, שהיא ההפך מרחמנות, מנוגדת ל'טוב בעיני ה''². והנה, הרמב"ם כותב בהלכות אבל (יג, ב): "כל מי שאינו מתאבל כמו שצוה

2 ראו רמב"ם, מתנות עניים י, ב: "כל המרחם מרחמין עליו שנאמר 'ונתן לך רחמים ורחמך והרבך', וכל מי שהוא אכזרי ואינו מרחם יש לחוש ליחסו".